

การศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์*

A PHILOSOPHICAL COMPARATIVE STUDY OF FIVE AGGREGATES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

พระปริญา อธิปญโญ (ศรีทา)*, พิศิษฐ์ โคตรสุโพธิ์, เยื้อง ปั่นเหม่งเพ็ชร

Phra Parinya Athipanno (Sritha)*, Phisit Kotsupho, Yueng Pannengpetch

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Master of Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Campus Chiang Mai, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: sritha.2513@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา แนวคิดปัญญาประดิษฐ์และเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้วิจัยเกี่ยวกับเอกสารหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ผลการวิจัยพบว่า หลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา ตามแนวปรัชญา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ รวมเรียกว่า รูปและนาม ส่วนที่เป็นรูป คือ วัตถุธาตุ เรียกว่า กาย ส่วนนาม คือ การสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกว่า จิตใจ ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหวร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมา ย่อมเกิดจากเจตนา และต้องรับผิดชอบพฤติกรรมของผู้กระทำปัญญาประดิษฐ์ ในทางกายภาพ คือ รูปชั้น ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาล แม้ปัญญาประดิษฐ์ สามารถจำลองการรับรู้ได้ แต่ไม่สามารถมีความรู้สึกสุขหรือทุกข์หรือสำนึกชั่วดีด้วยตนเองดุษมนุษย์ และผลการเปรียบเทียบเชิงปรัชญา และแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ผ่านหลักปรัชญา 3 สาขา คือ 1) ด้านอภิปรัชญา ในด้านการเป็นสิ่งมีชีวิต ปัญญาประดิษฐ์ ขาดเวทนาชั้น (ความรู้สึกลึกซึ้งหรือทุกข์) สังขารชั้น (มีจิตสำนึกปรุงแต่งเป็นกุศล อกุศล) และวิญญาณชั้น (การรู้จำคิด) ในด้านความเป็นตัวตน ไม่อาจบอกอัตลักษณ์ อ้างสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ 2) ด้านญาณวิทยา ปัญญาประดิษฐ์ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาล ซึ่งความรู้เป็นเพียงแค่การประมวลความทรงจำมาจัดระบบ เป็นแบบประสพการณ์นิยม แต่ไม่มีการคิดวิเคราะห์แบบเหตุผลนิยม และ 3) ด้านจริยศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ทำงานแบบกลไกนิยม ย่อมขาดเจตนา และขาดความรับผิดชอบต่อตัวเองของปัญญาประดิษฐ์ ด้านจริยธรรมเป็นเรื่องของผู้สร้างปัญญาประดิษฐ์

คำสำคัญ: ชั้น 5, ปัญญาประดิษฐ์, ญาณวิทยา, จริยศาสตร์, พุทธปรัชญา

Abstract

This research article aims to study the doctrine of the five aggregates (pañcakkhandha) in Buddhism, examine the concept of artificial intelligence (AI), and provide a philosophical comparison between the doctrine of the five aggregates and AI in terms of metaphysics, epistemology, and ethics. This study employs a qualitative research methodology, primarily through documentary analysis related to the five aggregates and artificial intelligence. The research findings indicate that, from a Buddhist philosophical perspective, the life of a human or sentient being arises from the combination of the five aggregates: *rūpa* (form), *vedanā* (feeling), *saññā* (perception), *saṅkhārā* (mental formations), and *viññāṇa* (consciousness). Collectively, these aggregates are known as *nāma-rūpa* (name and form), where *rūpa* refers to the physical elements or body, and *nāma* refers to the cognitive and affective faculties or mind. The body and mind function interdependently: when the mind initiates intention or thought, the body responds with corresponding action. This interrelation implies that actions are governed by volition (*cetanā*), and the agent must bear moral responsibility for their behavior. In contrast, artificial intelligence, in its physical dimension, may be likened to the *rūpakkhanda* (form aggregate) as it operates through algorithms and massive data processing systems. While AI can simulate perception and response mechanisms, it lacks the capacity for real subjective experiences, such as pleasure, pain, or moral discernment, as human beings possess. Philosophical comparison across the three branches of philosophy reveals the following:

- 1) Metaphysics: In terms of being a living entity, AI lacks key aggregates such as *vedanā* (the capacity to feel pleasure or pain), *saṅkhārā* (volitional formations with moral quality), and *viññāṇa* (genuine consciousness or sentient awareness). AI cannot be regarded as possessing identity, personhood, or moral agency.
- 2) Epistemology: AI functions through algorithmic processes and the computational organization of data. Its "knowledge" is primarily empirical, generated through data collection and statistical modeling. However, it does not engage in rational analysis or deductive reasoning like human cognition rooted in rationalist epistemology.
- and 3) Ethics: AI operates mechanistically and lacks intrinsic volition. Consequently, it cannot bear moral responsibility for its actions. Ethical responsibility thus falls upon the creators and operators of AI systems, rather than the AI entities themselves.

Keywords: Five Aggregates, Artificial Intelligence, Epistemology, Ethics, Buddhist Philosophy

บทนำ

ในพระพุทธศาสนา หลักชั้น 5 เป็นหลักการสำคัญที่ได้อธิบายองค์ประกอบของชีวิต และความเป็นมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สามารถจำลอง และเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ได้ การเปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ สามารถช่วยให้เรา เข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักร นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้เรา เข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในบทความนี้เราจะศึกษาและ เปรียบเทียบ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ในด้านต่าง ๆ เช่นการรับรู้ การคิด และการตัดสินใจ นอกจากนี้ เรายังจะ ศึกษาถึงผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อความเป็นมนุษย์และสังคมในอนาคต การศึกษาเปรียบเทียบนี้จะช่วยให้ เราเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบ และยั่งยืน ซึ่งคำว่า ชั้น 5 มีปรากฏในอนัตตลักขณสูตร ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับภิกษุปัญจวัคคีย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย รูป เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปนี้ จักเป็นอัตตาแล้วไซ้ รูปนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539) และพระพุทธองค์ยังตรัสถึง เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณในทำนองเดียวกัน แต่ไม่มีคำ บรรยายเพิ่มเติมในแต่ละส่วนประกอบอันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ จึงเป็นที่เข้าใจกันระหว่าง พระพุทธองค์ผู้แสดงธรรมกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ผู้ฟังธรรม นั้นหมายความว่า ศัพท์เหล่านี้มีอยู่ก่อนพระพุทธองค์ตรัส รู้ แต่มีความแตกต่างกับความเข้าใจทั่วไปในสมัยนั้น คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณนั้น ไม่เพียง เป็นอนัตตา พระองค์จึงมิได้ ทรงจำแนกรายละเอียด ผู้ฟังต้องพิจารณาขยายความในส่วนรายละเอียดด้วยตนเอง ชั้น 5 และส่วนประกอบต่าง ๆ แห่งชั้น 5 มีอยู่ก่อน พระพุทธองค์ตรัสรู้แต่ผู้ที่รู้จักยึดถือเป็นอัตตา ชั้น 5 จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญตามหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเหตุปัจจัยปรุงแต่งเป็นชีวิตขึ้นมา และเป็นปัจจัย แก่กันและกันตลอดเวลา แม้ว่าชั้นทั้ง 5 ในแต่ละชั้นจะเป็นคนละกองคนละส่วนกันก็ตามแต่เมื่อจะสื่อสารติดต่อ สัมพันธ์กันได้ก็มีส่วนสัมพันธ์กับอายตนะภายในและภายนอกเป็นสื่อกลางสำคัญในการจัดการชั้น 5 ให้มี ประสิทธิภาพ กล่าวง่าย ๆ ก็คือการใช้ชีวิตหรือดำรงชั้นให้อยู่ได้ก็เพราะอาศัยกระบวนการทำงานของชั้นทั้ง 5 อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันและกันตามหลักปฏิจจสมุปบาทธรรม (พระครูวินัยธรสุวิจักขณ์ มหาปณฺธ, 2565) ในพระพุทธศาสนา การรู้แจ้งสภาวะธรรมตามความเป็นจริงถือเป็นหัวใจของการปฏิบัติเพื่อ ความหลุดพ้นจากทุกข์ การรู้เช่นนี้มิได้จำกัดอยู่ที่เพียงการทราบหรือการเรียนรู้เชิงเหตุผลเท่านั้น แต่ต้องผ่าน กระบวนการพิจารณาอย่างลึกซึ้งและตรงต่อความจริงแห่งธรรมชาติของสรรพสิ่ง พระสูตรหนึ่งที่แสดงหลักการนี้ อย่างละเอียด คือ สัตตลักขณสูตร ซึ่งเน้นการฝึกอบรมปัญญาผ่านการรู้ชัดในฐานะ 7 และ เพ่งพินิจโดยวิธี 3 อันเป็นองค์ประกอบแห่ง “อุดมบุรุษผู้หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง” พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุผู้ฉลาดในฐานะ 7 หมายถึง ผู้รู้ชัดชั้นทั้ง 5 โดยเจาะจงไปยัง 7 ด้านของการพิจารณา ได้แก่ 1) รูป 2) เวทนา 3) สัญญา 4) สังขาร และ 5) วิญญาณ ซึ่งแต่ละชั้นต้องถูกพิจารณาด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ (ก) ความเกิดขึ้น (ข) ความดับ (ค) ปฏิปทาที่ให้ถึงความดับ (ง) คุณของชั้นนั้น (จ) โทษของชั้น (ฉ) เครื่องสลัดออกจากชั้น การพิจารณาเช่นนี้จึง มิได้เป็นเพียง “วิชา” ที่อธิบายธรรมอย่างแยกคางแห่นั่น แต่เป็นวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่ความเบื่อหน่าย (นิพพิทา) คลายกำหนด ไม่ถือมั่น และบรรลุลความหลุดพ้น ซึ่งหมายถึงการสิ้นต้นหา อวิชชา และอุปาทานในชั้น พระพุทธ องค์ทรงยกตัวอย่างเริ่มจาก “รูป” ซึ่งหมายถึงมหาภูตรูป 4 (คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม) และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป โดยชื่อว่า

รูปมีเหตุกำเนิดจาก “อาหาร” และดับได้ด้วยการสิ้นอาหาร วิธีดับรูปคือการปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 เช่นเดียวกับขั้นอื่น ๆ คุณของรูป คือการที่สุขโสมนัสอาศัยรูปเกิดขึ้น แต่โทษของรูป คือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ส่วนเครื่องสลัดออกจากรูป คือธรรมที่กำจัดและละฉันทราคะในรูป หลักการเดียวกันนี้ถูกนำมาใช้กับ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน เช่น เวทนาเกิดจากผัสสะ, สัญญาเกิดจากผัสสะ, สังขารคือเจตนา 6 ประการ ส่วนวิญญาณมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับนามรูป กระบวนการวิเคราะห์เช่นนี้ทำให้เห็นว่า ขั้น 5 ล้วนเป็นของปรุงแต่ง ไม่ใช่ตัวตน และเป็นเหตุแห่งความยึดมั่นในวิภูฏสงสาร นอกจากนี้ พระสูตรยังเน้นว่า ภิกษุผู้ฉลาดในฐานะ 7 ต้อง เพ่งพินิจโดยวิธี 3 ประการ ได้แก่ 1) พิจารณาโดยเห็นเป็น ธาตุ - มองขั้นตามธรรมชาติความเป็นองค์ประกอบ 2) พิจารณาโดยเห็นเป็น आयตนะ - มองผ่านกระบวนการรับรู้อายตนะ 6 และ 3) พิจารณาโดย ปฏิจจสมุปบาท - เห็นว่าขั้นเกิด - ดับด้วยเหตุปัจจัย ไม่มีความเป็นตัวตน การพิจารณาโดยวิธีทั้งสามทำให้การรู้แจ้งในขั้น 5 มีความครอบคลุมทางปัญญาและสัมมาทิฐิ โดยไม่เพียงเห็นขั้นเป็นอัตถิภาวะ หากแต่เข้าใจว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสังขตธรรม ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย และสามารถสลัดออกได้ด้วยปัญญาและการปฏิบัติอย่างถูกต้อง เมื่อภิกษุรู้ชัดขั้นแต่ละอย่างอย่างรอบด้าน และพิจารณาโดยวิธี 3 วิธีนั้นแล้ว ย่อมนำไปสู่การเบื่อหน่าย คลายกำหนด ไม่ถือมั่น และเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง และ “ไม่มีวิภูฏะเพื่อความปรากฏอีก” ซึ่งหมายถึงการไม่เกิดอีกต่อไป เป็นการปิดประตูแห่งภพชาติ กล่าวโดยสรุป สัตตวิภูฏฐานสูตร เป็นพระสูตรที่เน้นกระบวนการ “พิจารณาขั้น 5 อย่างรอบด้าน” โดยใช้เครื่องมือทั้งเชิงคุณค่าและโทษ เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นอย่างแท้จริง ภิกษุที่เจริญพิจารณาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “อุตมบุรุษ” คือบุคคลผู้ประเสริฐ ที่ดำเนินพรหมจรรย์สมบูรณ์ในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า และยืนยันความหมายแท้ของ “วิชาจรณสัมปโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาและการปฏิบัติ

ในส่วนของ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ต้องการพัฒนาเครื่องจักรกลต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือหุ่นยนต์ เป็นต้น ให้มีความสามารถทางด้านความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมที่คล้ายกับมนุษย์มากที่สุด เพื่อการแก้ปัญหาหรือหาเหตุผลจากข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วนำมาวิเคราะห์ และแปลความหมายให้ได้ผลสรุปหรือผลลัพธ์ที่ถูกต้องและมีความใกล้เคียงกับการตัดสินใจด้วยมนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์เป็นศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนระบบงานที่อาศัยการทำงานของเครื่องจักรหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี เมื่อมีการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพการทำงานต่าง ๆ จะเกิดข้อผิดพลาดน้อย มีการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจที่เร็วกว่าการใช้สมองมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ยังต้องอาศัยพื้นฐานทางกายภาพหรือร่างกาย ทำให้การทำงานอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอ (ชูพันธ์ รัตนโกศา, 2559)

แนวคิดของอริสโตเติลถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ เมื่อ 400 ปีก่อนคริสต์ศักราช อริสโตเติลได้คิดค้นตรรกศาสตร์รูปนัย (Syllogism) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ สมมุติฐานหลัก สมมุติฐานรอง และข้อสรุป ต่อมาได้พัฒนามาเป็นพื้นฐานการคำนวณเชิงสัญลักษณ์ เขากล่าวถึง “สามัญสำนึก” ว่าเป็นความสามารถที่มีอยู่ในมนุษย์รวมทั้งสัตว์ด้วย ในการใช้ประสาทสัมผัสเพื่อประมวลความรู้สึก ความทรงจำสานด้วยจินตนาการ เพื่อให้บรรลุการคิดและตัดสินใจขั้นพื้นฐาน อริสโตเติลเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่รู้จักใช้เหตุและผล ทำให้การตัดสินใจของมนุษย์อยู่เหนือกว่า “สามัญสำนึก” จึงพยายามแสวงหาตรรกะและเหตุผลต่าง ๆ นานา มาหักล้างความคิดพื้นฐานอันเป็น “สามัญสำนึก” คุณค่าของ “สามัญสำนึก” ในความหมายนี้ทำให้มนุษย์ตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม (Jundong, X., 2024) ในยุคที่สมองกล และปัญญาประดิษฐ์

กำลังเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน และอาจเปลี่ยนสถานะจากทาสรับใช้ตามคำสั่ง มาเป็นเพื่อนร่วมงานที่มีสติปัญญาและความสามารถระดับเดียวกับมนุษย์ (Human-level AI) ศักยภาพในการเรียนรู้เชิงลึกและการประมวลผลทำให้สติปัญญาของ AI ไปไกลกว่าของมนุษย์ แต่การทำให้ AI มีความคิดและการตัดสินใจขั้นพื้นฐาน ที่เรียกว่า “สามัญสำนึก” กลับเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่งสำหรับนักวิทยาศาสตร์ (Chris, L. et al., 2024) เนื่องจากปัจจุบัน AI ยังเป็นปัญญาประดิษฐ์ชนิดแคบ (Narrow AI) ที่มีความสามารถเฉพาะด้านเท่านั้น นักวิทยาศาสตร์บางคนเชื่อว่า ถ้าเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สุดท้าย AI จะอาศัยการทำงานของโครงข่ายประสาทเทียมเหมือนกับกระบวนการทำงานในสมองของมนุษย์สร้าง “สามัญสำนึก” ขึ้นมาได้เองโดยอัตโนมัติ นักวิจัยเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) เชื่อว่า มีความเป็นไปได้ถึงประมาณร้อยละ 50 ที่ AI จะมีความสามารถเหนือกว่ามนุษย์ในเวลา 45 ปีข้างหน้า และจะสามารถเข้ามาทำงานแทนที่มนุษย์ได้ทั้งหมดภายในเวลา 120 ปี (Russell, S. & Norvig, P., 2016) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ประมาณร้อยละ 10 ว่า เครื่องจักรที่มีทักษะสูง (High-level machine intelligence: HLMI) จะถูกพัฒนาขึ้นภายในเวลา 9 ปีข้างหน้า โดยนักวิจัยได้คาดการณ์ไว้ว่า AI จะสามารถแปลภาษาได้ภายในปีพ.ศ. 2567 สามารถเขียนเรียงความระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ภายในปีพ.ศ. 2569 สามารถขับรถบรรทุกได้ภายในปีพ.ศ. 2570 สามารถทำงานในร้านค้าปลีกได้ภายในปีพ.ศ. 2576 สามารถเขียนหนังสือขายดีได้ภายในปีพ.ศ. 2592 และสามารถทำงานเป็นศัลยแพทย์ได้ภายในปีพ.ศ. 2596 อนึ่งนักวิจัยชาวเอเชียคาดการณ์ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่นักวิจัยจากอเมริกาเหนือคาดการณ์เอาไว้ เช่น เคยมีการคาดการณ์กันไว้ว่า AI จะสามารถชนะมนุษย์ในเกมส้อมากล้อม (Go) ภายในปีพ.ศ. 2564 แต่อย่างไรก็ดีเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้วในปีพ.ศ. 2560 ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลต่อทุกแง่มุมของชีวิต ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังมีบทบาทสำคัญในหลายแง่มุมของชีวิต นำเสนอโอกาสใหม่ ๆ มากมาย และก่อให้เกิดคำถามและความท้าทายใหม่ ๆ มากมาย (Feng, X. et al., 2024)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดหลักขั้น 5 ในพระพุทธศาสนา และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทของขั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยยะทางปรัชญา และเปรียบเทียบแนวคิดขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทของขั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญา
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) มีการศึกษาเชิงเอกสาร(Documentary Research) และทำการวิเคราะห์โดยเนื้อหา มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ได้วิเคราะห์แนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ศึกษาความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ 2) วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยยะทางปรัชญา และ 3) เปรียบเทียบแนวคิดชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์
2. ขอบเขตด้านเอกสาร ได้ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส และเอกสารตำรา หนังสือ รายงานวิจัย คุชฌินีพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวกับหลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิดปัญญาประดิษฐ์ และการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาและเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้ หลักชั้น 5 ในทางพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกรวมกันได้ 2 ประการ คือ รูปและนาม เมื่อรูปกับนามแยกสลาย ชีวิตก็ดับลง ส่วนที่เป็นรูป คือ วัตถุธาตุ หรือ สสาร เรียกว่า ร่างกาย ส่วนที่มีการเจริญเติบโต ส่วนนาม คือ ความรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความจำได้ การคิดปรุงแต่ง ทั้งด้านดีหรือชั่ว และการสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกรวมว่า จิตใจ ทำหน้าที่คิด ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหว ร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมา ย่อมเกิดจากเจตนา ทำด้วยความมีสติสัมปชัญญะ และต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของผู้กระทำ จากการวิเคราะห์ชั้น 5 เราจะเห็นได้ว่า "ตัวตน" หรือ "ชีวิต" ที่เราเข้าใจและรับรู้ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวหรือคงที่ แต่เกิดขึ้นจากการรวมกันขององค์ประกอบเหล่านี้ที่ทำงานร่วมกัน ทุกสิ่งในชีวิตเกิดจากการประกอบขึ้นและจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ไม่มีสิ่งใดที่ถาวรหรือแน่นอนในชีวิตนี้ ชั้น 5 จึงเป็นคำอธิบายถึงการเกิดขึ้นและดับไปของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ทุกสิ่งเป็นเพียงการประกอบกันของส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีตัวตนที่ถาวร

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า AI เป็นแนวทางการพัฒนาทางด้านคอมพิวเตอร์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์คิดและตัดสินใจได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยอาศัยหลักการจากการศึกษาวิธีคิด การตัดสินใจหรือหลักของเหตุผลจากมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สามารถตอบสนองการทำงานที่มากกว่าเป็นเพียงเครื่องจักรกลหรือโปรแกรมทั่วไป โดยเริ่มจากการนำแนวคิดดังกล่าวมา กำหนดเป็นขั้นตอนให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานแก้ปัญหา ตัดสิน และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีความฉลาดมากขึ้นสามารถทำงานในระบบที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องอาศัยแรงงานจากมนุษย์ ราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความ “ปัญญาประดิษฐ์” หมายถึง “ความสามารถของ

สิ่งประดิษฐ์ เช่น คอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในการแสดงปฏิกิริยาหรือกระทำการใด ๆ ในสถานการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด เสมือนการทำงานของสมองมนุษย์”

ผลการเปรียบเทียบแนวคิดขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปราย ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ในอภิปราย อธิบายขั้น 5 ถึงความเป็นมนุษย์และควมมีชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสสารและจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงส่วนปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อจำลองและเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปราย ญาณวิทยา อธิบายขั้น 5 ว่าหมายถึงการรับรู้ และความเข้าใจของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจ ส่วนปัญญาประดิษฐ์สามารถรับรู้และเข้าใจจากการประมวลผลข้อมูลโดยอัลกอริทึมที่เป็นจักรกลไม่ใช่จากจิตใจและยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ ในด้านการรู้สึกรับรู้และการตัดสินใจที่มีคุณค่าและประกอบด้วยจริยธรรม การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการรับรู้และความเข้าใจของมนุษย์กับเครื่องจักร ส่วนในทางจริยศาสตร์ ขั้น 5 อธิบายถึงความสำคัญของจิตใจและจริยธรรมในความเป็นมนุษย์ที่ปัญญาประดิษฐ์ยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ในด้านจริยธรรมและการตัดสินใจที่มีคุณค่าได้ การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาในด้านจริยธรรมในการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยสรุปแล้วผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 3 การเปรียบเทียบเชิงปรัชญา ระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปราย ญาณวิทยา และจริยศาสตร์จึงสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในชีวิตประจำวัน และยังพบผลการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่าง ขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ สรุปได้ว่า 1) รูป (สสาร) มีความเหมือนกับปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถประมวลผลข้อมูลและสร้างผลลัพธ์ที่เหมือนกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่น รูปภาพและเสียง แต่มีความแตกต่างกันที่รูปในขั้น 5 เป็นสสารที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ 2) เวทนา (ความรู้สึก) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถจำลองความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ได้ เช่นการรับรู้ความสุขหรือความโกรธเป็นต้น และมีความแตกต่างคือเวทนาในขั้น 5 เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถรู้สึกหรือมีอารมณ์ใด ๆ ได้เหมือนมนุษย์ 3) สัญญา (การรับรู้) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถรับรู้และประมวลผลข้อมูลได้ เช่น การรู้จำใบหน้าและการรู้จำเสียงได้เหมือนกัน ส่วนความแตกต่างสัญญาในขั้น 5 เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูล 4) สังขาร (การคิด) มีความเหมือนกันคือ ปัญญาประดิษฐ์สามารถคิดและประมวลผลข้อมูลได้ เช่น การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และมีความแตกต่างกันคือ สังขารในขั้น 5 เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ และจิตใจในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูล และ 5) วิญญาณ (จิตสำนึก) ไม่มีความเหมือนกันเลยเพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่มีวิญญาณ แต่มีความแตกต่างที่ วิญญาณในขั้น 5 เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่มีจิตสำนึกหรือความสามารถในการรู้สึกและคิดเหมือนมนุษย์ โดยรวม

แล้วผลการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ได้แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักร ซึ่งสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการนำมาประยุกต์ใช้งานในชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้ หลักชั้น 5 ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกรวมกันได้ 2 ประการ คือ รูปและนาม เมื่อรูปกับนามแยกสลาย ชีวิตก็ดับลง ส่วนที่เป็นรูป คือ ร่างกาย เป็นส่วนที่มีการเจริญเติบโต ส่วนนาม คือความรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความจำได้ การคิดปรุงแต่ง ทั้งด้านดีหรือชั่ว และการสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกว่า จิตใจทำหน้าที่คิด ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหว ร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมาย่อมเกิดจากเจตนา ทำด้วยความมีสติสัมปชัญญะ และต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของผู้กระทำ จากการวิเคราะห์ชั้น 5 ตามหลักไตรลักษณ์ จะเห็นได้ว่า "ตัวตน" หรือ "ชีวิต" ที่เราเข้าใจและรับรู้ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวหรือคงที่ แต่เกิดขึ้นจากการรวมกันขององค์ประกอบเหล่านี้ที่ทำงานร่วมกัน ทุกสิ่งในชีวิตเกิดจากการประกอบขึ้นและจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ไม่มีสิ่งใดที่ถาวรหรือแน่นอนในชีวิตนี้ การเกิดขึ้นและดับไปของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ทุกสิ่งเป็นเพียงการประกอบกันของส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีตัวตนที่ถาวร สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร ที่ได้อธิบายไว้ว่า ชั้น 5 หมายถึง องค์ประกอบหลัก 5 ประการที่รวมกันเป็นตัวตนของสรรพสิ่งที่มีชีวิต รวมถึงมนุษย์ 1) รูปชั้น หมายถึง รูปกาย ร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่ป็นรูปธรรมทั้งหมดที่ประกอบกันเป็นกาย 2) เวทนาชั้น หมายถึง ความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งสุข ทุกข์ และเฉย ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ 3) สัญญาชั้น หมายถึง ความจำ ความรู้ ความเข้าใจ และการจดจำสิ่งต่าง ๆ 4) สังขารชั้น หมายถึง สิ่งที่ปรุงแต่งจิตใจ เช่น ความคิด ความต้องการ ความปรารถนา และ 5) วิญญาณชั้น หมายถึง การรับรู้ทางจิต เช่น การเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส การสัมผัส (ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, 2564)

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า AI เป็นแนวทางการพัฒนาทางด้านคอมพิวเตอร์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์คิดและตัดสินใจได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยอาศัยหลักการจากการศึกษาวิธีคิด การตัดสินใจหรือหลักของเหตุผลจากมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สามารถตอบสนองการทำงานที่มากกว่าเป็นเพียงเครื่องจักรกลหรือโปรแกรมทั่วไปราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความ “ปัญญาประดิษฐ์” หมายถึง “ความสามารถของสิ่งประดิษฐ์ เช่นคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในการแสดงปฏิกิริยาหรือกระทำการใด ๆ ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง อย่างไรก็ดี เสมือนการทำงานของสมองมนุษย์” สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุ อัครยรรยง และคณะ ที่มีแนวคิดว่า ปัญญาประดิษฐ์ เป็นระบบประมวลผลของคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มีการวิเคราะห์เชิงลึกคล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำได้เป็นสาขาด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหา

ความรู้ความเข้าใจที่ปกติเชื่อมโยงกับความฉลาดของมนุษย์ เช่น การเรียนรู้ การสร้าง และการจดจำภาพ (ภากร ยอดพรม และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับ พระมหาสมเจต สมจารี ที่มีแนวคิด ว่า หลักของปรัชญาที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบองค์ความรู้ของขั้น 5 และปัญญาประดิษฐ์ อภิปรัชญา หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความเป็นจริง หรือ สภาวะแห่งความเป็นจริง ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เราสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การมีอยู่ของจักรวาล เวลาสถานที่ จิตใจ และสสาร (พระมหาสมเจต สมจารี, 2560) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูนิวตณฺ์ประชากร จิตกุสโล ที่กล่าวไว้ว่า ญาณวิทยา หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความรู้ หรือ วิธีการที่เราได้มาซึ่งความรู้ เป็นการตั้งคำถามถึงที่มาที่ไปของความรู้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ความรู้ที่ได้มานั้นน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด และอะไรคือเกณฑ์ในการตัดสินว่าความรู้ใดเป็นความรู้ที่แท้จริง (พระครูนิวตณฺ์ประชากร จิตกุสโล, 2562) ส่วน พระมหาหมวินทร์ ปุริสุตโต ได้ให้แนวคิดด้านจริยศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว ถูก ผิด และ คุณค่าทางศีลธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และประเมินพฤติกรรมของมนุษย์ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจเหล่านั้น (พระมหาหมวินทร์ ปุริสุตโต, 2564) ดังนั้น ปัญญาประดิษฐ์ ในทางกายภาพ ก็คือ รูปขั้น แต่พัฒนาด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาลที่ได้จดจำ ผ่านระบบกลไก ออกมาเป็นนวัตกรรมความรู้ใหม่ แม้ปัญญาประดิษฐ์ สามารถจำลองการรับรู้ได้ สามารถทำงานคล้ายมนุษย์ แต่ก็ไม่มีความรู้สึกสุขหรือทุกข์ รักหรือเกลียด ไม่มีสติสัมปชัญญะ สำนึกรู้ชั่วดีด้วยตนเองคุณมนุษย์

ผลการเปรียบเทียบแนวคิดขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ในอภิปรัชญา อธิบายขั้น 5 ถึงความเป็นมนุษย์และชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสสารและจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงส่วนปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อจำลองและเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยา อธิบายขั้น 5 ว่าหมายถึงการรับรู้ และความเข้าใจของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจ ส่วนปัญญาประดิษฐ์สามารถรับรู้และเข้าใจจากการประมวลผลข้อมูลโดยอัลกอริทึมที่เป็นจักรกลไม่ใช่จากจิตใจและยังไม่สามารถเทียบเท่ากับความสามารถของมนุษย์ ในด้านการรู้สึกรับรู้และการตัดสินใจที่มีคุณค่าและประกอบด้วยจริยธรรมการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ผ่านหลักปรัชญา 3 สาขา มีดังนี้ 1) ด้านอภิปรัชญา มี 2 ประเด็น คือ 1.1) ในด้านการเป็นสิ่งมีชีวิตปัญญาประดิษฐ์ มี 2 ขั้น คือ รูปขั้น และ สัญชาตญาณขั้น แต่ ขาดเวทนาขั้น (ความรู้สึกสุขหรือทุกข์) สังขารขั้น (มีจิตสำนึกปรุงแต่งเป็นกุศล อกุศล) และ วิญญาณขั้น (การรู้จักคิด) 1.2) ในด้านความเป็นตัวตนปัญญาประดิษฐ์ ไม่อาจบอกอัตลักษณ์ อ่างสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ 2) ด้านญาณวิทยา ปัญญาประดิษฐ์ ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาลที่ได้จดจำ ผ่านระบบกลไก ออกมาเป็นนวัตกรรมความรู้ใหม่ ความรู้เป็นเพียงแค่การประมวลผลความทรงจำจากระบบ เป็นแบบประสบการณ์นิยม แต่ไม่มีการคิดวิเคราะห์แบบเหตุผลนิยม และ 3) ด้านจริยศาสตร์ ปัญญาประดิษฐ์ ทำงานแบบกลไกนิยม การกระทำใด ๆ ย่อมขาดเจตนาและขาดความรับผิดชอบโดยตัวเองของปัญญาประดิษฐ์ ด้านจริยธรรมเป็นเรื่องของผู้สร้างปัญญาประดิษฐ์ขึ้นมาต้องรับผิดชอบทางจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ การนำเกณฑ์ทางพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับมาวิเคราะห์ตัดสินมนุษย์ผู้เกี่ยวข้องทุกกรณี คือการนำหลักของเบญจศีล หรือศีล 5 มาตัดสินในเบื้องต้นและใช้กุศลกรรมบถ มาใช้เป็นเกณฑ์ในระดับกลางตลอดจนใช้จริยมรรคมืองค์ 8 เป็นเกณฑ์การตัดสินระดับสูงและมีหลักเกณฑ์การตัดสินในทางพุทธจริยศาสตร์คือ หลักเจตนาซึ่งหมายความว่าถึงการคิดก่อนลงมือทำและมีผลต่อการกระทำนั้น ๆ ดังนั้น คุณสมบัติด้านจริยศาสตร์สำหรับผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ที่มีทั้งคุณและโทษจึงต้องใช้เพื่อการสร้างสรรค์ไม่ใช่เพื่อการทำลายล้าง ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ตลอดจนหลักของเจตนาที่เป็นหัวใจสำคัญของพุทธปรัชญา ซึ่งงานวิจัยนี้อยู่ในขอบเขตของพุทธจริยศาสตร์ที่แนวคิดทางปรัชญาที่มีการแบ่งตามหน้าที่หรือ Functional Materialism ที่เกี่ยวเนื่องกับปัญญาประดิษฐ์ในมุมมองและโลกทัศน์ของพุทธปรัชญา เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กรซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบในการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นประเด็นทางจริยธรรมในสังคม ตามการประมวลหลักปรัชญาทั้ง 3 เปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์

ผลการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่าง ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ สรุปได้ว่า 1) รูป (สสาร) มีความเหมือนกับปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถประมวลผลข้อมูลและสร้างผลลัพธ์ที่เหมือนกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่น รูปภาพและเสียง แต่มีความแตกต่างกันที่รูปในชั้น 5 เป็นสสารที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ 2) เวทนา (ความรู้สึก) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถจำลองความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ได้ เช่นการรับรู้ความสุขหรือความโกรธ เป็นต้น และมีความแตกต่างคือ เวทนาในชั้น 5 เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถรู้สึกหรือมีอารมณ์จากปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นประเด็นทางจริยธรรมในสังคม ตามการประมวลหลักปรัชญาทั้ง 3 เปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์

ประการสำคัญ การเปรียบเทียบทางปรัชญาของ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์มีนัยสำคัญต่อทั้งนโยบายและการวิจัย โดยการเข้าใจความแตกต่างระหว่างการดำรงอยู่ของมนุษย์กับ AI เราจะสามารถส่งเสริมการพัฒนา AI ที่มีจริยธรรม สนับสนุนความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับ AI และนำการวิจัยไปสู่ด้านที่สำคัญ เช่น การศึกษาด้านจิตสำนึกและความปลอดภัยของ AI การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาของสาธารณะ การส่งเสริมการพัฒนา AI ที่ถูกต้องตามจริยธรรมการเปรียบเทียบสามารถเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพิจารณาทางจริยธรรมในการพัฒนา AI โดยการทำความเข้าใจข้อจำกัดของ AI ในแง่ของจิตสำนึกและความรู้สึก ผู้กำหนดนโยบายสามารถส่งเสริมกฎระเบียบที่รับรองว่า AI จะถูกใช้ด้วยความรับผิดชอบและมีจริยธรรม การส่งเสริมความคาดหวังที่สมจริงของ AI การเปรียบเทียบสามารถช่วยให้สาธารณชนพัฒนาความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับความสามารถของ AI โดยการเข้าใจว่า AI ขาดประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งหมด รวมถึงจิตสำนึกและความรู้สึก สาธารณชนสามารถหลีกเลี่ยงการประเมินศักยภาพของ AI สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปการเปรียบเทียบทางปรัชญาของ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์มีนัยสำคัญต่อทั้งนโยบายและการวิจัย โดยการเข้าใจความแตกต่างระหว่างการดำรงอยู่ของมนุษย์กับ AI เราจะสามารถส่งเสริมการพัฒนา AI ที่มีจริยธรรม สนับสนุนความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับ AI และนำการวิจัยไปสู่ด้านที่สำคัญ เช่น การศึกษาด้านจิตสำนึกและความปลอดภัยของ AI

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ความหมายของชั้น 5 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในพระพุทธศาสนาที่อธิบายถึงองค์ประกอบของชีวิตและความเป็นมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเทคโนโลยีที่สามารถจำลอง และเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ได้ แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสามารถจำลองและเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ได้ ในด้านการรับรู้ และการคิดได้แต่ยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ได้ ในด้านการรู้สึกและการตัดสินใจที่มีคุณค่าและมีจริยธรรม ผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งชั้น 5 เป็นหลักการที่เน้นถึงความไม่เที่ยงและความเปลี่ยนแปลงของชีวิตในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่เน้นถึงความแม่นยำและความสามารถในการประมวลผลข้อมูลโดยรวมแล้วการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญา ระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบและยั่งยืนเพื่อให้สามารถสร้างประโยชน์ให้กับมนุษยชาติและสังคมได้อย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรจะศึกษาด้านจิตสำนึก: การเปรียบเทียบสามารถกระตุ้นให้เกิดการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตสำนึก นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกของมนุษย์และการขาดจิตสำนึกได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการสำรวจความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกของมนุษย์และการขาดจิตสำนึกของปัญญาประดิษฐ์ นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกและเกิดขึ้นได้อย่างไรได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2) ควรศึกษาเพิ่มเติมด้านความปลอดภัยและการควบคุมปัญญาประดิษฐ์: การเปรียบเทียบสามารถให้ข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยและการควบคุมปัญญาประดิษฐ์ นักวิจัยสามารถพัฒนาวิธีการเพื่อให้แน่ใจว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์ยังคงปลอดภัยและอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ได้ โดยการทำความเข้าใจข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์ 3) ควรกำหนดแนวปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์: โดยที่รัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ควรกำหนดแนวปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้แน่ใจว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม 4) ควรลงทุนในการวิจัยเกี่ยวกับจิตสำนึก: ควรจัดสรรเงินทุนเพิ่มเติมสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตสำนึก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจแง่มุมพื้นฐานของการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ 5) ควรส่งเสริมการศึกษาสาธารณะเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์: ควรริเริ่มโครงการด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงความสามารถและข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

- ชูพันธ์ รัตนโกคา. (2559). ความรู้เบื้องต้นทางปัญญาประดิษฐ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พระครูนิวตตลวิธาน วิเทศโกศล. (2562). วิจัยหนังสือของพุทธปรัชญากับญาณวิทยา เขียนโดย ศ.ดร.สมภาร พรมทา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 341-343.
- พระครูวินัยธรสุวิจักขณ์ มหาปญฺญ. (2565). ศึกษาชั้น 5 ในมุมมองของพุทธทาสภิกขุ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 273-274.

- พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2564). วิเคราะห์จริยศาสตร์ตะวันตกและจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญา. วารสาร วนัมภองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 4(1), 25-26.
- พระมหาสมเจต สมจारी. (2560). แนวคิดเรื่องอภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสาร ศึกษาศาตร์ มมร, 5(1), 78-79.
- ภากร ยอดพรม และคณะ. (2565). ระบบคอมพิวเตอร์และความรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 31(6), 1140-1150.
- ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวิโรจน์ คุตติวิโร. (2564). การศึกษาวิเคราะห์ชั้น 5 ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาตามทัศนะทางวิทยาศาสตร์. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7(1), 110-112.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Chris, L. et al. (2024). The AI Scientist: Towards Fully Automated Open-Ended Scientific Discovery. Retrieved September 10, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2408.06292>
- Feng, X. et al. (2024). AI-Empowered Human Research Integrating Brain Science and Social Sciences Insights. Retrieved November 25, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2411.12761>
- Jundong, X. (2024). Aristotle: Mastering Logical Reasoning with A Logic-Complete Decompose-Search-Resolve Framework. Retrieved December 24, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2412.16953>
- Russell, S. & Norvig, P. (2016). Artificial Intelligent: A Modern Approach. (3rd ed.). England: Pearson Education Limited.